

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA O'Z-O'ZINI ANGLASHDA IJTIMOIYLASHUVNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Asqarov Anvarjon Rahimjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti, o'qituvchi

Aminjonov Isomiddin Zaylobidin o'g'li

Fardu psixologiya yo'nalishi 2-kurs magistranti

***Annotatsiya:** Inson tug'ilganidan boshlab umrining oxirigacha ijtimoiylashuv jarayonini boshdan kechiradi, ya'ni u hayoti davomida jamiyatga qo'shilishi uchun unda mavjud bo'lgan va shakllangan hatti-harakatlar, me'yorlar, qadriyatlar, madaniyat, din, tarbiya, bilim va malakalarni, urf-odatlarini o'ziga singdirib boradi va o'zlashtiradi. Ijtimoiylashuv murakkab jarayon hisoblanadi va insonning butun umri davomida sodir bo'ladi.*

***Kalit so'zlar:** Shaxs, kichik maktab yoshi, ijtimoiylashuv, oila, qadriyat, o'z-o'zini anglash.*

KIRISH: Shaxsning ijtimoiylashuvida yaratilgan shart-sharoitlardan unumli foydalanish bir xil kechmaydi, chunki ularga ta'sir etuvchi qator omillar mavjudki, ularning qaysi sifatlaridan ibrat olishi bir qator omillarga bog'liq. Bu borada Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, ".....tariximizda o'tgan ulug' zotlarning hayot yo'li, qoldirgan merosini biryoqlamalikka berilmay, to'g'ri va haqqoniy aks ettirish darkor. Toki ular yoshlar uchun tom ma'noda ibrat namunasi bo'lsin"¹. Ana shu ibratni to'g'ri yo'lga qo'yish uchun shaxs xususiyatlarini zamon talablari hamda milliy an'analar bilan hamkorlikda o'rganib, tegishli ijtimoiy-psixologik, pedagogik tadbirlarni belgilab olish zarur bo'ladi.

So'nggi paytlarda shaxs ijtimoiylashuvining psixologik-pedagogik qonuniyatlarini o'rganish va ularga ta'sir etuvchi omillarni, psixologik xususiyatlarini aniqlash bilan bog'liq bir qator ilmiy-amaliy tadqiqotlar bajarildi. Mazkur tadqiqotlar bola shaxsining rivojlanishi va uning faoliyati muvaffaqiyatini belgilovchi omillar sifatida ta'lim, tarbiya xususiyatlarini aniqlashga hamda o'rganishga bag'ishlangan. Biroq, shuni ta'kidlab o'tish joizki, ota-ona ibrati, oila-a'zolari, qarindoshlar, o'qituvchilar ibrati, ijobiy ta'sir ko'rsatish orqali uning samarali ijtimoiylashuvini ta'minlaydi. Bu omillarning shaxsga nisbatan ta'siri, shuningdek, shaxs bo'lib shakllanishiga sabab bo'luvchi omillarni ko'rishimiz mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Shaxs, uning dunyoni bilish, o'zini va atrofidagi insoniy munosabatlarni bilish, tushunishi va o'zaro munosabatlar jarayonida o'zidagi takrorlanmas individuallilikni namoyon qilishi hamda ushbu jarayonlarning yoshga va jinsga bog'liq ayrim jihatlarini taxlil qilish bizga umumiy ravishda shaxs-jamiyatda yashaydigan ijtimoiy mavjudotdir, degan xulosani qaytarishga imkon beradi. Ya'ni, u tug'ilgan onidan boshlab o'ziga o'xshash insonlar qurshovida bo'ladi va uning butun ruhiy potentsiali ana shu ijtimoiy muhitda namoyon bo'ladi. Chunki agar insonning ontogenetik taraqqiyoti tarixiga e'tibor beradigan bo'lsak, xali gapirmay turib, odam bolasi o'ziga o'xshash mavjudotlar davrasiga tushadi va keyingina ijtimoiy muloqotning barcha ko'rinishlarining faol obyektiga aylanadi. Demak, ijtimoiylashuv yoki ijtimoiylashuv — inson tomonidan ijtimoiy tajribani egallash va hayot — faoliyat jarayonida uni faol tarzda o'zlashtirish jarayonidir. Sodda til bilan aytganda, ijtimoiylashuv — har bir shaxsning jamiyatga qo'shilishi, uning normalari, talablari, kutishlari va ta'sirini qabul qilgan xolda, har bir harakati va muomalasida uni ko'rsatishi va kerak bo'lsa, shu ijtimoiy tajribasi bilan o'z navbatida o'zgalarga ta'sirini o'tkaza olishi jarayonidir.

Shaxs ijtimoiylashuvi yoki shakllanishning o'z sohasi, bosqichlari va muassasalari mavjud.

Shaxsning shakllanishi asosan uch sohada amalga oshiriladi:

1) faoliyat sohasi, ya'ni umri mobaynida shaxs turli faoliyatlarga bevosita yoki bilvosita jalb etilgan bo'lib, bu jarayonda faoliyatlar katalogi kengayib, boyib boraveradi. Har bir faoliyat turi individdan maxsus fazilatlarni, malaka va ko'nikmalarni, bilimlarni talab etadiki, ularni qoniqtirish yo'lidagi faolligi unda o'ziga xos ijtimoiy-psixologik xususiyatlar kompleksini shakllantiradi;

2) muloqot sohasi, ayniqsa maktabgacha yosh davrdagi va kichik maktab yoshi davrlaridagi muloqot tizimlari bolada bir qancha ijtimoiy-psixologik xislatlarni paydo qiladiki, buning natijasida u faol hayotiy mavkega ega bo'ladi, jamiyatda o'z o'rnini tasavvur qilishga erishadi.

3) o'z-o'zini anglash sohasi, ya'ni „Men“ obrazining yil sayin o'zgarib borishi jarayoni bo'lib, avval o'zini boshqalardan farqliligini, o'zicha mustaqil harakat qilish, mustaqil fikr yurita olish qobiliyatini anglash, so'ngra esa, o'z-o'zini baholash, anglash, nazorat qilish-xususiyatlari rivojlanadiki, ular ham faol shaxs psixologiyasining tarkibii qismidir.

Shaxs ijtimoiylashuvi, yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek bola tug'ilishi bilan boshlansa-da, sezilarlik samaradorlik nuqtai nazaridan uning bosqichlari farklanadi. Masalan. birinchi bosqich—mexnat faoliyatigacha bo'lgan bosqich bo'lib, unga bolaning maktabgacha davri hamda kichik maktab yosh davri yillari kiradi. Bu davrdagi ijtimoiylashuvning ahamiyati va o'ziga xosligi shundaki, bu davrda asosan tashqi ijtimoiy muhit, ijtimoiy ta'sirlar faol ravishda ongga singdiriladi, mustaqil hayotga tayyorgarlik borasida muhim bosqich o'tiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Rahimjon o'g'li, A. A. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 1(2), 116-119.
2. Asqarov Anvarjon Rahimjon o'g'li. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING AQLIY TARAQQIYOTINING RIVOJLANISHIDA O'YIN RIVOJLANTIRUVCHI FAOLIYAT SIFATIDA. Uzbek Scholar Journal, 5, 207–209.
3. Askarov, A. (2022). CREATIVE THINKING IN PRESCHOOL SOCIAL PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT. Science and innovation, 1(B8), 87-91.
4. Asqarov, A. (2022). MAKTABGACHA YOSH DAVRDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANISHINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK ASPEKTLARI. Eurasian Journal of Academic Research, 2(6), 882-883.
5. O'G'Li, A. A. R. (2022). XOTIRANI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS USULLARI. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1(6).
6. Rahimjon o'g'li A. A. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2022. – T. 5. – №. 2. – C. 116-119.
7. Rahimjon o'g'li, Asqarov Anvarjon. "MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI." *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI* 5.2 (2022): 116-119.
8. Rahimjon o'g'li, A. A., & Adxam o'g'li, X. A. (2023). INKLYUZIV TA'LIM OLAYOTGAN BOLALARNI TAFAKKUR SOHASINI O'RGANISH.

9. Xomidov , A. A. o‘g‘li, & Asqarov A. R. o. (2023). INKLYUZIV TA’LIM OLAYOTGAN BOLALARNI TAFAKKUR SOHASINI O‘RGANISH. *GOLDEN BRAIN*, 1(11), 299–302.
10. Xomidov , A. A. o‘g‘li, & Asqarov A. R. o. (2023). INKLYUZIV TA’LIM OLAYOTGAN BOLALARNI TAFAKKUR SOHASINI O‘RGANISH. *GOLDEN BRAIN*, 1(11), 299–302. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3178>
11. Mirzaboyev, Y. (2023). FEATURES OF A COMPETENCY APPROACH TO THE IMPLEMENTATION OF THE NATIONAL CURRICULUM IN PRACTICE. *Science and innovation*, 2(B4), 63-67.
12. Irgashevich, D. M., & Azadovna, S. G. (2022). FORMATION OF A GENERAL APPROACH TO SOLVING PROBLEMS FOR PRIMARY EDUCATION ACCORDING TO THE REQUIREMENTS IN THE NATIONAL CURRICULUM OF UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(6), 771-781.
13. MIRZABOYEV, Y. BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING MATEMATIKA O ‘QITISH METODIKASI. O ‘RTA UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA MATEMATIKA O ‘QITISHNING MAQSADI. *ЭКОНОМИКА*, 169-172.
14. Мирзабоев, Й. А. (2022). Тур Ўзгариш Чизиклари Учта Бўлган, Гиперболик Қисмларининг Ҳаммаси Хarakterистик Учбурчаклардан Иборат Бўлган Бешбурчакли Соҳада Учинчи Тартибли Кўринишдаги Параболик-Гиперболик Тенглама Учун Битта Чегаравий Масала Ҳақида. *Theory And Analytical Aspects Of Recent Research*, 1(5), 363-366.
15. Ra’noxon, S. (2022). BOSHLANG‘ICH MAKTAB O‘QUVCHILARIDA MATEMATIKAGA MUNOSABAT. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 203-207.